

Justiitsministeerium
info@just.ee

Teie 19.12.2018 nr 8-1/7746

Meie 01.02.2019 nr 10-3/18/129-2

Tartu Ringkonnakohtu arvamus pankrotiseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu väljatöötamise kavatsuse osas

Täname võimaluse eest avaldada arvamust pankrotiseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu väljatöötamise kavatsuse (VTK) osas. Pankrotimenetlused on Eestis tihti väheefektiivsed, mistõttu on vastava valdkonna revisjon vajalik.

I Maksejõuetusinstituatsioon

Toetame maksejõuetusinstituutiooni loomist Soome pankrotiombudsmani instituudi eeskujul. Praktika on näidanud, et riiklik järelevalve pankrotimenetluste üle tuleb koondada ühte kohta ning järelevalveorganile tuleb seadusega tagada tegevuse sõltumatus ning tõhusaks toimimiseks peab ta suutma oma tegevusega saada menetlusoslaiste ja ühiskonna usalduse. Sellisel järelevalveorganil peab aga olema ka haldurite, võlgnike ja võlausaldajate nõustamis-funktsioon.

On küsitav, kas pärast riikliku maksejõuetusinstituutiooni loomist on vaja jätkata Kohtutäiturite ja Pankrotihaldurite Koja (KPK) kui avalik-õigusliku isiku tegevust. Paralleelne haldusjärelevalve halduri tegevuse üle nende kahe instituutiooni poolt tundub olevat liigne. VTK-s sisalduv märge (p 1.10.3, lk 14-15), et ühtset maksejõuetusepraktikat kujundab ka KPK, on ebaõige, kuigi olemuslikult peaks see olema üks KPK tegevuse eesmärke. Puuduvad igasugused andmed, et KPK ühtset praktikat tegelikkuses kujundaks või oleks kunagi kujundanud ning viited kujundatud praktikale puuduvad ka VTK tekstis. Eesti probleem seisnebki selles, et ühtne menetluspraktika puudub: erinevad haldurid ja kohtud menetlevad asju väga erinevalt. Praegu on põhiline suunanäitaja praktika ühtlustamisel üksnes Riigikohus oma praktika. See ei ole piisav, sest pankrotimenetlus ei toimu üksnes kohtuliku menetlusena, vaid suur osa menetlustoiminguid tehakse väljaspool kohut ja kaebeõigus pankrotimenetluses on piiratud.

Ühtse pankrotimenetluse praktika (hea tava) kujundamine peab saama loodava maksejõuetusinstituutiooni ülesandeks ning selle ülesande täitmisele saaks kaasata ka praktikuid ja koosseisuväliseid eksperte.

Kalevi, 51010 TARTU
Telefon 750 0702, 750 0703

Faks: 750 0701

Registrikood 74001972
e-post: tarturk.info@kohus.ee

www.kohus.ee

II Pandieseme realiseerimine väljaspool pankrotimenetlust, kui see on ainuke ese pankrotivaras

Iseenesest väärub idee toetust. Küsimuse alla jäävad aga praktikas tihti esinevad olukorrad, kus pandiese on küll peamine pankrotivara, kuid mitte ainuke ese pankrotivaras. Ülejäänud vara võib olla väärtusetu ning selle hoiustamine, realiseerimine jms võib olla piisavalt kulukas. VTK ei anna vastust küsimusele, mida teha sellisel juhul pandipidaja õigustega.

Kui pandipidaja saab õiguse realiseerida pandiese väljaspool pankrotimenetlust, on vaja leida vastus ka küsimusele, mis saab ülejäänud pankrotimenetlusest, mh kes katab ülejäänud menetluse kulud. Tekib küsimus, kas menetlus jääb üldse läbi viimata või läheb menetlus nn avalikule haldamisele (loodava maksejõuetusinstituutsiooni kaudu). Tuleb arvestada, et praegu finantseeritakse pankrotimenetlusi ka pandivara arvel (maksimaalselt 15% pandivara võõrandamisest saadud tulust, mille arvel saab mh esitada ka nõudeid pankrotivara suurendamise eesmärgil), mistõttu ei ole päris õige VTK-s märgitu, et muudatus ei avalda pandiga tagamata võlausaldajatele suurt mõju.

III Halduri tasu süsteem

Halduri tasustamine baseerub kehtivas õiguses eelkõige pankrotivara suurusel, millest halduril on õigus saada teatud protsent. Samas puudub halduril kohustus pidada oma tööaja osas arvestust. Riigikohus on viimaste aastate praktikas sellist halduri tasuregulatsiooni ja asjakohast esimese astme kohtute praktikat halduritele tasu määramisel järjekindlalt kritiseerinud. Siit saab teha järelduse, et halduri tasustamise alused ei ole läbipaistvad, ei pruugi olla kooskõlas halduri tegeliku töö mahuga ning halduri tasustamise õiguslikke aluseid tuleb muuta. Menetluse alguses peaks võlausaldajatel olema võimalik halduri tasu siiski suures ulatuses ette prognoosida.

VTK lk 51 sisaldab ebaõiget märget, et halduri tasu üle otsustab ka pankrotitoimkond. Halduri tasu üle otsustab üksnes kohus. Täiesti ebaselge on lause „Mõju avaldamise sagedus on väike, sest pankrotitoimkond ja kohtunikud puutuvad tasu määramisega kokku harvem“.

IV Võlausaldajate häälte määramine

Muudatused, mis puudutavad võlausaldajatele häälte määramise kiirendamist, on vajalikud. Mitte kõik kohtunikud ei tõlgenda kehtivat PankrS § 82 lg-t 4 viisil, et tagatud oleks võlausaldajate koosoleku toimumine ilma asjatute viivitusteta ka neil juhtudel, kui mõni võlausaldaja ei nõustu talle halduri poolt määratud häältega ja hääled peab määrama koosolekul viibiv kohtunik. Üldjuhul peaks kohtunik olema võimeline määrama hääled samal koosolekul, erandjuhtudel võib ta selleks võtta lisaäega. Kohtu efektiivsema toimimise tagamiseks on vajalik kohtute spetsialiseerumine (vt VTK teema 12 all kavandatud muudatused).

V Kohtute spetsialiseerumine maksejõuetusajadele ja kohtujuristi pädevus

Maksejõuetusmenetluste suurema efektiivsuse ja kohtunike kompetentsi tõusu tagamiseks on vajalik kohtunike spetsialiseerumine kõigis pankrotiasju menetlevates maakohutes, samuti erikohtualluvus.

Mõistlik oleks koondada pankrotiasjad kahte maakohtusse – Harju Maakohtusse ja Tartu Maakohtusse – mis asuvad ka erinevates kohturingkondades. Nii säiliks nendes asjades pädevus teise astme kohtuna mõlemal ringkonnakohtul. Mõlemas kohtus peaks olema mõistlik arv maksejõuetusajadele spetsialiseerunud kohtunikke ja neid abistavaid kohtuametnikke. Kahe nn maksejõuetusosakonna (tinglik nimetus) praktika ühtsust aitaks tagada töö kohtuteülene koordineerimine, milleks tuleks anda vastavad õigused ühele

kohtunikule. Kõige suurem tõus kohtu tegevuse kvaliteedis toimuks tõenäoliselt siis, kui juba kohtuniku ametikoha täitmisel oleks ette teada, et täidetakse ametikoht nn maksejõuetusosakonnas.

Kõigi maksejõuetusajade koondamine ühte kohtusse tundub olevat ennatlik. Kuna Harju Maakohus on riigi kõige suurem ja ülekoormatum kohus, ei saaks ainukeseks maksejõuetusajade menetlevaks kohtuks olla Harju Maakohus. Kuna aga ettevõtlus on koondunud pealinna ja seda ümbritsevasse piirkonda, samuti asuvad Tallinnas maksejõuetusajade praktikuseerivate advokaatide ja haldurite bürood, on mõistlik, et Harju Maakohtule jääb alles pädevus maksejõuetusajades. Sellest tulenevalt toetame maksejõuetusajade koondamist kahe maakohtu eriallusesse.

Ringkonnakohtu vaates ei ole spetsialiseerumine vajalik, samuti ei ole mõistlik apellatsioonikohtu praktika koondamine väga väikese arvu kohtunike kätte.

Juhime tähelepanu, et VTK-s on korduvalt ekslikult märgitud, et maksejõuetusajadega tegelevaid maakohtu kohtunikke on praegu kokku 18/19 (nt lk-del 23, 51, 55), viide allikale nr 80 on selles osas ebaõige. Eestis ei ole spetsialiseerunud pankrotikohut ning maksejõuetusajadele spetsialiseerunud kohtunikke on käesoleval ajal ainult Harju Maakohtus ja Tartu Maakohtus. Viru Maakohtus ja Pärnu Maakohtus arutavad maksejõuetusajade põhimõtteliselt kõik tsiviilasju menetlevad kohtunikud. Maksejõuetusajadega tegeleb seega esimese astme kohtutes oluliselt rohkem kui 18/19 kohtunikku ja spetsialiseerunud kohtunike arv võib igal aastal vastavalt tööjaotusplaanile ka muutuda.

VI Veel mõtteid

Vaja oleks uurida usaldusisiku määramist puudutavaid sätteid kohustustest vabastamise menetluses. Kohtud on raskustes usaldusisikuteks sobivate isikute leidmisega ja ka nende tasustamisega, kui usaldusisikuks on võlgnik ise. Pankrotiseaduses puuduvad selged usaldusisiku tasustamist reguleerivad sätted. Riigikohtu hiljutise kohtupraktika analüüsi „Füüsilisest isikust võlgniku kohustustest vabastamine“¹ kohaselt on ka praktikas osutunud usaldusisiku leidmine seetõttu keeruliseks. PankrS § 172 lg 6 kohaselt võib kohus mõjuval põhjusel, eelkõige juhul, kui usaldusisiku määramine tooks ilmselt kaasa põhjendamatuid kulusi ja kohus on veendunud, et võlgnik suudab usaldusisiku kohustusi ise täita, jätta usaldusisiku määramata ja kohustada võlgnikku ennast täitma usaldusisiku kohustusi. Sel juhul kontrollib kohus, kas võlgnik oma kohustusi täidab. Samas kui võlgnikule on usaldusisiku kohustuste täitmine ilmselt ülejõukäiv ja võlgnik usaldusisikut ise leida ei suuda, ei saa kohus kohustusest vabastamise menetlust algatamata jätta põhjusel, et ei ole isikut, kellele panna usaldusisiku kohustusi.

2011. aastal pankrotiseadusesse lisatud PankrS § 172 lg 6 eesmärk on võimaldada kohtul eelkõige kulude kokkuhoiu huvides jätta usaldusisik maksete vahendajana ja järelevalvajana määramata ja lasta võlgnikul teha ise makseid ning täita järelevalveülesandeid. Siiski peaks see seletuskirja kohaselt olema **erandlik** ning toimuma olukorras, kus võlgnik on pälvinud kohtu usalduse. Tsiviilasjas nr 3-2-1-31-16 selgitas Riigikohus, et PankrS § 172 lg-s 6 sätestatud võimalus on seaduses ette nähtud siiski **vaid mõjuva põhjuse** esinemisel. Usaldusisiku roll võlgniku kohustustest vabastamise menetluses on tagada võlausaldajate huvide kaitsmine, et võlausaldajad, kelle nõuded on pankotimenetluses jäänud rahuldamata, saaksid kohustustest vabastamise menetluse käigus

---

¹ K. Pihlo. Füüsilisest isikust võlgniku kohustustest vabastamine. Kohtupraktika analüüs. Riigikohtu õigusteabe- ja koolitusosakond, 2018, lk 8.

võlgniku tegevusest maksimaalset kasu. Kui kohus määrab võlgniku usaldusisikuks, peab kohus olema **veendunud**, et võlgnik suudab usaldusisiku kohustusi ise täita ning kohtul on PankrS § 172 lg 6 teise lause järgi ka **kohustus kontrollida**, kas võlgnik täidab usaldusisiku kohustusi. Eelviidatud kohustuse raames tuleb kohtul eelkõige kontrollida, kas võlgnik täidab ja saab nõuetekohaselt hakkama PankrS §-s 172 sätestatud kohustuste täitmisega.

Samas selgub analüüsist, et kohtud on määranud praktikas sageli võlgniku enda usaldusisikuks ja seda ka juhul, kui võlgnik kannab pikaajalist vabaduskaotuslikku karistust kinnipidamisasutuses. Analüüsi valimisse kuulusid 75 kohustusest vabastamise menetlust, neist 38 juhul nimetati usaldusisik ja 37 juhul kohustati võlgnikku täitma usaldusisiku ülesandeid. Sisuliselt pooltel juhtudel jäeti seega usaldusisik määramata ja võimalus kohustada võlgnikku usaldusisiku ülesandeid täitma ei ole praktikas mitte erandlik, vaid levinud.

Ilmselt vajab teadvustamist ka kohustustest vabastamise menetluse eesmärkide tegelik realiseerumine praktikas. Nimelt nähtub viidatud Riigikohtu analüüsist, et analüüsi aluseks olnud kohustustest vabastamise menetlustes on tehtud jõustunud lõpplahend 58 tsiviilasjas. Nendest 42 asjas keeldus kohus võlgnikku kohustustest vabastamast, 14 asjas vabastas kohus võlgniku täitmata jäänud kohustustest ja kahel juhul tasus võlgnik kõik võlausaldajate nõuded enne menetluse lõppu.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Kersti Kerstna-Vaks

Tartu Ringkonnakohtu esimees